

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1992/12

Karar Sayısı : 1992/7

Karar Günü : 18.2.1992

R.G. Tarih-Sayı :13.05.1992-21227

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Tufanbeyli ilçe Seçim Kurulu Başkanlığı.

İTİRAZIN KONUSU : 10/6/1983 günlü, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 3270 ve 3757 sayılı Yasalarla değişik 63. maddesinin iptali istemidir.

I- OLAY :

Tufanbeyli ilçesi, Cumhuriyet Mahallesi 49 no'lu sandığın 18. sayfasında 874 sıra numarası ile kayıtlı bulunan Seçmen MK.'nın 20 Ekim 1991 tarihinde yapılan 19. Dönem Milletvekilliği genel seçimine katılmadığının ve yasal süresi içinde de herhangi bir mazeret bildirmediğinin anlaşılması üzerine 2839 sayılı Yasanın değişik 63. maddesi uyarınca ellibin lira para cezası ile cezalandırılması gerekmiştir.

Yaptığı inceleme sonucunda 2839 sayılı Yasa'nın olaya uygulayacağı değişik 63. maddesinin Anayasa'nın 1., 2., 6., ve 67. maddelerine aykırı olduğu kanısına varan Tufanbeyli ilçe Seçim Kurulu Başkanlığı kendiliğinden Anayasa ve Mahkemesine başvurma karar vermiştir.

III- YASA METİNLERİ :

A- İPTALİ İSTENEN YASA KURALI :

10/6/1983 günlü, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun iptali istenen 28/3/1986 günlü, 3270 sayılı Yasa ile değişik 63. maddesi ve maddede 24/8/1991 günlü, 3757 sayılı Yasa ile yapılan değişiklik aynen şöyledir :

a) MADDENİN 28/3/1986 günlü, 3270 sayılı Yasa ile değişik şekli :

MADDE 63- Seçmen kütüğünde kaydı sandık listesinde oy kullanma yeterliliği bulunduğu halde, milletvekilliği genel ve ara seçimlerinde meşru mazereti olmaksızın katılmayanlar, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından onbin lira para cezasıyla cezalandırılırlar. Bu karar kesindir.

b) MADDEDE 24/8/1991 günlü, 3757 sayılı Yasa'nın 12. maddesi ile XIX. dönem milletvekili genel seçimi yönünden yapılan değişiklik :

MADDE 12- Seçmen kütüğünde kaydı ve sandık Üstesinde oy kullanma yeterliği bulunduğu halde XIX uncu dönem Milletvekili Genel Seçimine hukuki veya fiili mazereti olmaksızın katılmayanlara, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunun 63 üncü maddesinde gösterilen para cezası ellibin Ura olarak uygulanır.

B- DAYANILAN ANAYASA KURALLARI :

Anayasa'ya aykırılık savının dayandırıldığı Anayasa kuralları şunlardır:

1. "MADDE 1. - Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir."

2. "MADDE 2. - Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

3. "MADDE 6.- Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.

Türk Milleti, egemenliğini, anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz."

4. "MADDE 67.- Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılması hakkına sahiptir.

Seçimler ve halk oylaması serbest, eşit gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslara göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır.

Seçimlerin ve halkoylamasının yapıldığı yılda, ay ve gün hesaba katılmaksızın, 20 yaşma giren her Türk vatandaşı seçme ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir. (17/5/1987 günlü, 3361 sayılı Yasa ile değişik)

Bu hakların kullanılması kanunla düzenlenir.

Silah altında bulunan er ve erbaşılarla, askeri öğrenciler, ceza ve tevkif evlerinde bulunan tutuklular ve hükümlüler oy kullanamazlar."

IV- İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince 'yapılan ilk inceleme toplantısında; İtiraz yoluna başvuran makamın, Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesinde sözü edilen "mahkeme" deyiminin kapsamı içine girip girmediği sorunu öncelik taşıdığından ilk inceleme raporu, İtiraz konusuyla ilgili dava dosyası ve ekleri, iptali istenen yasa kuralı ve dayanılan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve öbür yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesi gereğince bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görürse, iptalleri için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmaya yetkilidir. Bu maddelere göre, anayasa Mahkemesi'ne İtiraz yolu ile ancak mahkemeler başvurabilirler. Olayda ise başvuruda bulunan 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun değişik 63. maddesine göre para cezası verme yetkisi bulunan ilçe Seçim Kurulu Başkanlığı'nı yürüten

yargıçtır. Öncelikle ilçe Seçim Kurulu Başkanlığı'nın "mahkeme" deyimini kapsamına girip girmediğinin saptanması gereklidir.

Anayasa'nın Üçüncü Kısımının Üçüncü Bölümde yer alan 138-158. maddelerinde "Genel Hükümler" ve "Yüksek Mahkemeler" başlıkları altında yargı ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Bu maddelerde Yüksek Mahkemeler ile bunların başında bulundukları yargı düzenleri sayılmış ve ayrıca mahkemeler ile hakimlik ve savcılık mesleğinin temel kuralları belirlenmiştir.

Bir kuruluşun mahkeme sayılabilmesi için, karar organlarının hakimlerden teşekkül etmesi, yargılama tekniklerini uygulayarak ve genelde dava yolu ile uyuşmazlıktan ve anlaşmazlıkları çözümlemekle görevli olması ve Anayasa'da sayılan ve başında bir yüksek mahkemenin bulunduğu yargı düzenlerinden birinde yer alması gereklidir.

Anayasa'nın 79. maddesinde seçimlerin, yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılması öngörülmüş ve seçimlerin başlamasından bitimine kadar seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili şikayet ve İtirazları inceleme ve kesin karara bağlama ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin seçim tutanaklarını kabul etme görevi Yüksek Seçim Kuruluna verilmiştir. Ayrıca Anayasa'ya göre Yüksek Seçim Kurulu'nun kararlarına karşı başka bir mercie başvurulamaz.

Başta Yüksek Seçim Kurulu olmak üzere seçim kurulları Anayasa'nın yargı bölümünde yer almadıkları gibi yargı organlarının sahip olması gerekli olan ve yukarıda sayılan anayasal niteliklerin tümüne de sahip değildirler.

Anayasa ve seçimle ilgili yasalara göre, seçim kurulları genelde seçimin yönetim, denetim ve gözetimi ile görevli olan ve istisnai olarak da seçimle ilgili uyuşmazlıkları çözümleyen kuruluşlardır.

Seçimle ilgili uyuşmazlıkları kesin nitelikte olarak çözümlemiş olmaları, Yüksek Seçim Kurulu'nun tümünün yüksek yargıçlardan kurulu bulunması, il ve ilçe seçim kurulu başkanların yargıç olmaları bu kurulların mahkeme olarak nitelendirilmeleri için yeterli değildir. Aynı şekilde ilçe seçim kurulu başkanının bazı cezai yaptırımlar uygulamaya yetkili olması da, bu kurul başkanlığının mahkeme sayılmasını gerektirmez.

Seçim kurulları ve seçimlerle ilgili yasa hükümleri kendine özgü bir çözüm ve kurallar bütünüdür. Anayasa'nın 79. maddesinde dayanağını bulan seçim yasaları ile bu kurullara ve yargıçlara verilen görevler seçimin sınırları içinde ve kendi bütünlüğü çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Bu nedenlerle başvuran ilçe Seçim Kurulu Başkanlığı'nın "Mahkeme" deyimini içine girmediği kabul edilerek ileri sürdüğü Anayasa'ya aykırılık gerekçeleri üzerinde durulmadan İtirazın başvuranın yetkisizliği yönünden reddi gerekir.

V- SONUÇ :

Anayasa'nın 152. maddesinin birinci fıkrası ile 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesi karşısında uygun bulunmayan İtirazın, başvuran ilçe Seçim Kurulu Başkanının yetkisizliği

Esas Sayısı : 1992/12
Karar Sayısı : 1992/7

nedeniyle REDDİNE, Güven DİNÇER, Servet TÜZÜN ile Yalçın ACARGÜN'ün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

18.2.1992 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Servet TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Mustafa ŞAHİN	İhsan PEKEL	Selçuk TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Ahmet N. SEZER	Erol CANSEL	Yavuz NAZAROĞLU
Üye		Üye
Haşim KILIÇ		Yalçın ACARGÜN

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1992/12

Karar Sayısı : 1992/7

Anayasa'nın 152. maddesi ile 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun'un 28. maddesine göre İtiraz yolu ile Anayasa Mahkemesine başvuru yetkisi yalnız "mahkeme"lere tanınmıştır.

Karar, "mahkeme" sözcüğünü dar anlamda yorumlamış ve mahkeme ismini taşımamasına rağmen olayda bütün nitelikleri ile "mahkeme" kavramına giren İl Seçim Kurulu Başkanlığı'nı mahkeme kabul etmeyerek başvurusunu yetkisizlik nedeniyle reddetmiştir.

1- Anayasa'nın değişik maddelerinde "mahkeme" kavramını ifade eden çeşitli sözcükler kullanılmaktadır.

Anayasa'nın 9, 15/3, 17/3, 33/2, 36 ve 37. maddelerinde "mahkeme", 19/3-4, 21, 26/3, 28/5, 6, 7, 33/6. maddelerinde hâkim, 19/5 maddesinde "yargı mercii" ve 79. maddesinde ise "yargı organı" terimleri benzer anlamlarda kullanılmıştır. Bu yüzden de kullanılan sözcüğe değil de içerdiği anlama bakarak "mahkeme" sözcüğünü değerlendirmek gerekir.

Mahkemeler, hâkimlik mesleğinde olan kamu görevlileri tarafından yargı gücünü ve yargılama tekniklerini kullanarak uyuşmazlıkları ve anlaşmazlıkları çözen kuruluşlardır. Uyuşmazlıklar ve anlaşmazlıklar mahkemelerde genel olarak taraf teşkiline dayanan "dava" biçiminde incelenir ve çözümlenirler, istisnai olarak da bazı uyuşmazlıklar, taraf teşkiline dayanmayan ve işleme yönelik "İtiraz" yolu şeklinde biçimlenirler.

Bu nedenlerle "yargı organı", "yargı mercii", "mahkeme", "hâkim" veya aynı anlamda kullanılan diğer bir sözcüğe bakılmaksızın bunların işlevleri üzerinde durarak sonuca varmak gerekir.

Seçimlerin genel yönetimi ve denetimi, Anayasa'nın 79. maddesinde düzenlenmiştir. Madde, seçimlerin yargı organının yönetim ve denetimi altında yapılmasını öngörmüştür. Ayrıca seçimle ilgili İtiraz mercii de başta Yüksek Seçim Kurulu olmak üzere seçim kurullarıdır.

2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 3270 sayılı Kanunla değişik 63. maddesi, seçmen kütüğünde kaydı ve sandık listesinde oy kullanma yeterliği bulunduğu halde mazeretleri olmaksızın oy vermeye katılmayan seçmenlerin ilçe Seçim Kurulu Başkanı'nca cezalandırılacakları öngörülmüştür. Maddenin, ilçe Seçim Kurulu Başkanı'na bu şekilde bir görev vermesi Anayasa'nın 79. maddesine ve Anayasa'nın yargı ile ilgili hükümlerine uygundur. Burada ilçe Seçim Kurulu Başkanı, yargıç sıfatıyla bir tür ceza yargılaması yaparak ceza vermekte ve para cezasına hükmetmektedir.

2- Yüksek Seçim Kurulu ile seçimlerde görevli yargıçların seçimle ilgili uyuşmazlıkların çözümündeki görevleri yargısaldır.

Seçimle ilgili uyuşmazlıkların çözümünde görevli olan ve Yüksek Seçim Kurulu'nun başında olduğu yargı düzeni adli, idari ve askeri yargının yanında egemen bir yargı düzenidir. Yüksek Seçim Kurulu'nun ve il ve ilçe seçim kurulu başkanı yargıçların seçim yargısı ile görevli oldukları işlerde mahkeme sıfatı ile Anayasa Mahkemesi'ne İtiraz yoluyla başvurmaya yetkilidirler.

Bu nedenlerle çoğunluk kararına karşıyız.

Başkanvekili

Üye

Üye

Güven DİNÇER

Servet TÜZÜN

Yalçın ACARGÜN